

ŠKOLA, KDE SE DĚTI CHTĚJÍ UČIT

Jejich kantorky musejí mít v genech nekonečnou zásobu kreativity

Děti, které jsou dlouhodobě nemocné, to vůbec nemají po návratu do školy snadné. Někdy stačí pouhých čtrnáct dní, aby žák ztratil školní tempo, natož je-li hospitalizován několik týdnů nebo měsíců. Ne každý rodič dokáže dětem s doplněním látky pomoci, ne každý učitel hned může nastavit doučování. Naštěstí jsou – alespoň někde – školy při nemocnicích. O tom, co můžou a nemůžou, jak dětem pomáhají, jsem si povídala s MARKÉTOU OLBERTOVOU, ředitelkou Mateřské školy a Základní školy při Fakultní nemocnici Brno.

Pracoviště dětské medicíny není od hlavního brněnského nádraží příliš vzdálené, je to jen pár stanic tramvají, které jezdí poměrně často. Právě tady, na Černopolní, je hlavní sídlo školy, která se věnuje hospitalizovaným dětem, ať již z mateřské, základní či střední školy. MŠ a ZŠ pečují nejen o děti na odděleních ve Fakultní nemocnici (FN), ale také o děti hospitalizované na Klinice infekčních onemocnění, Klinice dětské psychiatrie, Ortopedie a Plastické a estetické chirurgie. Ty už jsou ale v různých částech města. Zřizovatelem školy je Jihoomoravský kraj. Kapacita školy je 293 žáků, ale těžko ji lze přesně konkretizovat, protože pohyb dětí je každý den jiný.

„Tohle se odhaduje velice těžko,“ přiznává ředitelka. „Zvlášť když jsou budovy, které máme na starost, rozmístěné skoro po celém městě. Ale postarat se musíme o všechny, kteří naši podporu potřebují.“

Jak to funguje

Pedagogických pracovníků – učitelek mateřské a základní školy a vychovatelek – je i s ředitelkou školy 28.

„Historicky vzato byla tato škola dříve zahrnuta mezi školy speciální. Dnes už jsme v rámci legislativy běžnou základní školou. Všichni naši pracovníci proto musejí mít kvalifikaci pro běžnou základní a mateřskou školu. Mnozí pedagogové mají vystudovanou i speciální pedagogiku.“

S léty se délka hospitalizace velmi zkrátila. Například na ortopedii bývaly děti dříve běžně měsíc či dva, dneska to jsou sotva dva tři dny. Ale na některých odděleních, jako je dětská psychiatrie nebo onkologie, jsou děti hospitalizované dlouhodobě, v řádu týdnů nebo i měsíců.

„Učitelky základní školy vzdělávají děti od počátku hospitalizace, ale důležitý je

zdravotní stav dítěte, od kterého se vše odvíjí. První dny se učitelky snaží pomoci dítěti vhodnými aktivitami adaptovat se na nemocniční prostředí. Od loňského školního roku jsme začali navštěvovat i děti, které na onkologickém stacionáři čekají na chemoterapii nebo na kontrolní vyšetření. Učitelky z mateřské školy i vychovatelky s dětmi na stacionáři tvoří, malují, podporují kreativitu a snaží se dětské pacienty těmito činnostmi odpoutat od samotného vyšetření. Těší nás, že rodiče, kteří s dětmi na stacionáři tráví čas, vnímají tyto naše aktivity jako přínosné a děti se těší na to, co budou zase tvořit.“

Oproti běžným základním školám mají učitelky ve FN jedno velké plus, a to, že děti se chtějí vzdělávat.

„Vesměs se hodně chtějí učit. To je naše specifikum. Doba strávená s učitelkou je pro děti odtržením od trápení, které je momentálně potkalo. Na jedné straně vnímají tento čas jako rozptýlení, na druhé straně jim přináší denní řád, který i po dobu hospitalizace dává smysl. Těší mě i to, že jsme často v blízkém kontaktu s rodiči, zcela jiném než v běžné základní škole. Zejména u menších dětí jsou totiž rodiče s nimi v nemocnici po celou dobu hospitalizace. Noc tráví v nedaleké ubytovně a den s dětmi na oddělení. Když je u dítěte učitelka nebo vychovatelka, může si rodič zajít na kávu nebo se projít. Pobyt v nemocnici je i pro něj psychicky náročný. Námi podanou pomocnou ruku vnímají rodiče velmi vstřícně a s vděčností.“

Nezažila jsem nikdy konflikt s rodiči, ani obtížnou komunikaci. Někteří rodiče se spolu s dětmi rádi zapojí i do tvoření ve výtvarných dílnách, které pro děti organizujeme. Jejich poděkování nás vždy potěší a každou jejich písemnou reakci máme na náštěnce.

MARKÉTA OLBERTOVÁ si ke svému jménu ve „školním“ kalendáři na rok 2026 připojila citát Charlese Farrara Browneho: *Průměrný učitel vypráví. Dobrý učitel vysvětluje. Výborný učitel ukazuje. Nejlepší učitel inspiruje.*

„Před mnoha lety jsem byla v nemocnici zaměstnaná jako učitelka mateřské školy. Studium speciální pedagogiky jsem si svoji kvalifikaci doplnila a nastoupila do běžné základní školy. Nejprve jako učitelka, později jsem působila jako ředitelka. Budovala jsem v běžné škole Montessori třídy. Na tomto systému oceňuji zejména jeho přirozené principy a připravené prostředí. Působím také na Katedře speciální pedagogiky Masarykovy univerzity a ráda předávám studentům své zkušenosti.“

Před rokem jsem se vrátila zpět do školy při nemocnici, do prostředí, které bylo svým způsobem známé, přestože se v mnohém proměnilo. Jsem tady ráda.“

► Na Klinice dětské psychiatrie, kde jsou děti dlouhodobě hospitalizované, disponujeme dvěma třídami. Každá má svoji třídní učitelku. Od září tohoto školního roku jsme vzdělávání posílili o dalšího pedagoga do tandemové výuky. Na ostatních odděleních FN má třídní učitelka na starosti oddělení podle počtu dětí, někdy se jedná o dvě až tři oddělení, někdy pouze o jedno.

Na většině oddělení ráno mnohdy nevíme, kolik a jakých dětí na nás čeká. Učitelky musejí být hodně kreativní, pružné, činné a umět se okamžitě přizpůsobit dané situaci a stavu dítěte. Mít v zásobě témata napříč ročníky a předměty základní školy, množství didaktických her, aktivit podporujících logické uvažování, jemnou i hrubou motoriku a gramotnosti, je nezbytné.“

Vedle třídních učitelek zde působí i aprobované učitelky hlavních předmětů, na něž škola klade velký důraz – český jazyk, matematika, anglický jazyk. Učitelky těchto předmětů se věnují ve FN všem dětem podle jejich potřeby. Žáky 9. ročníku připravují i k přijímacím zkouškám.

„Práce je zde,“ jak říká Markéta Olbertová, „hodně barevná. Nicméně pro nás všechny je limitující aktuální zdravotní stav dítěte.“

Nezbytná specifika

Škola při nemocnici umožňuje dětem pokračovat ve vzdělávání i během hospitalizace. Výuka je přizpůsobena zdravotnímu stavu žáků.

„Probíhá buď individuálně u lůžka, nebo v menších skupinách ve třídě na oddělení, nebo přímo ve třídě v nemocnici, kde jsou realizovány zejména preventivní programy organizované naším školním poradenským pracovištěm. Hlavním specifikem naší školy je, že každý žák dostává podporu podle svých potřeb, často za využití kreativních a motivačních metod. Učitelky i vychovatelky spolupracují s lékaři a sestrami, aby bylo vzdělávání bezpečné a nenarušovalo léčbu.

Kromě vzdělávání pomáhá škola dětem zvládat náročné období hospitalizace, udržuje kontakt s běžným životem.

Naše škola je takovým mostem mezi léčbou a vzděláváním – pomáhá dětem neztratit krok se spolužáky a zároveň jim dodává pocit jistoty.“

Velmi náročná je práce pedagoga na Klinice dětské psychiatrie.

„Hospitalizované jsou zde děti různého věku a s různými diagnózami, od sebe-poškození, anorexie až po obsedantní poruchu. Vzdělávací proces zde umožňuje pravidelně zařazovat projektové vyučování a spolupráci s různými organizacemi, ať již kulturními, sportovními či dalšími.“

Význačným specifikem školy je herní terapie, kterou využívají všichni pedagogové v rámci své každodenní práce s dítětem. Tato podoba herní terapie má za úkol připravit dítě na zákrok, odstranit strach a obavy z operace nebo vyšetření. Má však také svoji druhou podobu, která je nabízena mateřským školám i základním školám pro děti prvního a druhého ročníku.

„Druhou terapii nabízíme základním školám zejména pro žáky prvních a druhých tříd, program máme ale i pro předškoláky. Děti přicházejí k nám do nemocnice a naše učitelky, někdy i já, se jim věnujeme. Je to vlastně procházka nemocnicí, dílo okamžiku. Děti vidí, jak přilétá helikoptéra, pak malého pacienta, kterého právě vezou na operační sál. Na pooperačním oddělení vidí čekat rodiče, až bude jejich syn nebo dcera po operaci... Zajdeme na oddělení ortopedie, kde vidí děti na lůžku, staniční sestra jim vysvětlí, jak funguje infuze, na kterou jsou pacienti napojení. Předvede jim, jak je možné s postelí hýbat, dovolí nahlédnout do zásuvek s obvazy a podobně. To všechno děti zajímá.

Důležité ale je, že se podívají do nemocnice v době, kdy jim nic nechybí. Pak přijdou do naší školní třídy, kde se jim věnují naše dvě učitelky a figurky v životní velikosti

dětí, které reagují na zážitky z nemocnice, s dětmi si povídají a děti si pak mohou zkusit postavičky vyšetřit, obvázat. Učitelky se herní terapii věnují hodnou řádku let, jedna z nich má i herní terapii vystudovanou a spolupodílela se na vytvoření fotoknihy k herní terapii.

Zájem o tyto návštěvy je značný, zejména ze strany mateřských škol. Ne vždy se nám podaří všechny uspokojit, ale snažíme se jim vycházet vstříc. Herní terapii považují za velmi přínosnou pro děti z mateřinek i nižších ročníků základní školy. Je základem naší práce, která nás odlišuje od běžných základních škol.“

Zdejší učitelé nechtějí zůstat jenom ve svých zdech.

„Říkali jsme si, že bychom měli svoje zkušenosti více sdílet, nejen navzájem, ale třeba i s učitelkami běžných škol. Hledám proto školy, které by nám umožnily, abychom se zašly podívat, jak pracují. Inspirace je pro nás důležitá. Ony by se zase mohly přijít podívat k nám.“

Spolupráce s kmenovou školou

„Do kmenových škol zašíláme u každého dítěte hospitalizovaného déle než deset dní záznam o vzdělávání. Učitelky jsou v těsném kontaktu s kmenovou školou, stejně tak i výchovná poradkyně. Dětem umožňujeme napsat si testy, které kmenová škola zašle, aby po návratu do školy byli žáci na stejné úrovni jako jejich spolužáci a odpadl jim stres z toho, co všechno by bylo nutné 'dohnat'.“

Ne všechny školy mají se spoluprací se školou při nemocnici zkušenosti.

„Letos jsme uspořádali setkání pro výchovné poradce brněnských škol. Nejen proto, abychom o sobě dali vědět, ale myslíme si, že školám můžeme ve spoustě věcí pomoci, třeba v otázce individualizace a diferenciací vzdělávání, nebo v podpoře duševního zdraví... To jsou vlastně naše hlavní témata.“

Začarované ešvépěčko

Ačkoli školy při nemocnicích pracují ve velmi odlišném prostředí, RVP ZV pro ně platí stejně jako pro všechny základní školy.

„Samozřejmě že si nastavíme určitý rámec, ale stejně musíme mít specifický program pro každé jednotlivé dítě,“ vysvětluje Markéta Olbertová. „Uvědomte si, že každé přichází v jiném věku, z jiné školy, každá má vlastní ŠVP.“

My se musíme každému dítěti přizpůsobit, což znamená, že náš ŠVP se musí přizpůsobit každému dítěti, a to jak v mateřské, tak v základní škole. Musíme mít variabilní dokument, s nímž je možné pružně pracovat. Je to hodně specifická záležitost.

Vezměme si například pedagogickou diagnostiku, která je zakotvená v RVP PV. Sledovali jsme, jak se s ní pracuje v mateřské škole a porovnávali jsme, jak s ní můžeme pracovat my v našich specifických podmínkách. Jestliže je u nás dítě dva tři dny, asi ho úplně diagnostikovat nemůžeme.

Mojí výhodou je, že mám zkušenosti jak z mateřské školy, tak jako speciální pedagog, vytvořili jsme proto pro tříleté až šestileté děti, které jsou u nás minimálně deset dní, vlastní pomůcku pro diagnostiku.“

Ta původní pro mateřskou školu je pro nemocniční školu příliš obsáhlá.

„Na začátku proto bylo zvažování, co vůbec můžeme u dětí sledovat. Vidíme jít dítě do schodů a ze schodů? Nevidíme. Podobných ukazatelů tam bylo víc. Nechtěli jsme vyplňovat dokument zbytečně, proto jsme se soustředili na to podstatné, co jsme schopni ve škole u dětí různého věku zjistit.“

Například u tříletých až čtyřletých dětí bychom mohli sledovat schopnost odpoutání se od rodičů, zapojení se do aktivit, úroveň adaptace, komunikační dovednosti, kresbu, hru a také zvláštnosti spojené s nemocí a jejich projevy – únavu, potřebu odpočinku, reakci na bolest a čtené zátky. Těžko budeme posuzovat hrubou motoriku, když je dítě převážně na lůžku. U předškolních dětí jsme záznam ještě rozšířili o adaptaci, sociální a emoční oblast, poznávací schopnosti, jemnou motoriku...

Na to ale dva tři dny nestačí. Děti se napřed musejí vyrovnat s novým prostředím, můžou být bolavé, premedikované a podobně.“

Mateřské školy teď budou předávat předškoláky do základní školy a může se stát, že budoucí prvňáček bude dlouhodobě hospitalizované dítě.

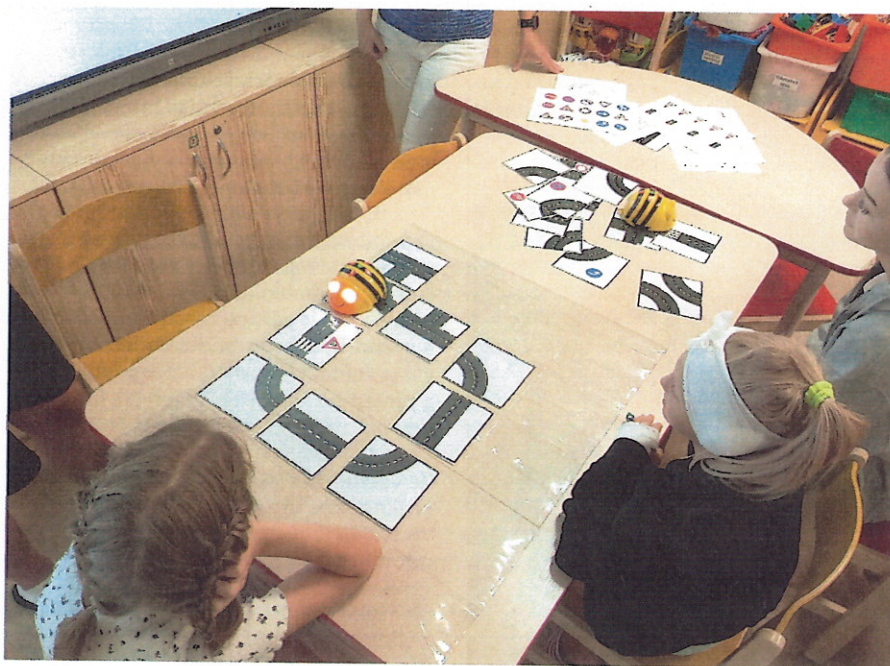
„Máme představu, že v takovém případě bychom mohli kontaktovat jeho kmenovou mateřskou školu a předat jí portfolio dítěte z naší školy. Teď takové portfolio nabízíme rodičům, kteří o ně mají zájem. Máme k dispozici i záznam pedagogické

diagnostiky. Jsme přesvědčeni, že by to mohlo škole, ale hlavně dlouhodobě hospitalizovaným dětem pomoci.“

Myslím, že naše pomůcka by mohla být prospěšná. Vytvořili jsme ji v loňském školním roce a v tomto školním roce s ní začínáme pracovat. Věřím, že by mateřské školy mohla zajímat.“

Akce tu nejsou samoúčelné

Také běžné školy pořádají v průběhu školního roku nejrůznější akce, na něž se žáci těší. V nemocnici jsou o to žádanější, protože malým i velkým pacientům dovolí na chvíli zapomenout na jejich trápení, přibližují je běžnému životu za zdmi nemocnice.

„Různé workshopy a akce se snažíme pořádat, jak to jen režim nemocničního prostředí dovolí. Pro děti i pro jejich rodiče to hraje velkou roli.“

V době, kdy jsem školu při nemocnici navštívila, právě probíhala beseda s pracovníky policie a bylo znát, že to děti baví.

„Podobné akce jsou věkově uzpůsobené – pro mladší děti a starší žáky. Ale stane se, že některé dítě nemůže kvůli vyšetření či aktuálnímu zdravotnímu stavu v danou chvíli přijít. Pokud to program umožňuje, připojíme ho k druhé skupině. Někdy se akcí účastní i rodiče a zasílají nám příjemnou zpětnou vazbu.“

Děti pod vedením lektorů tvoří, při besedách poslouchají a ptají se, jindy se zapojují do her.

„Učitelky se na odděleních se zdravotnickým personálem dohodnou, které děti se akce mohou zúčastnit, a ty s učitelkou nebo vychovatelkou odcházejí.“

Dlouhodobě spolupracujeme s Knihovnou Jiřího Mahena, s Policií ČR, s brněnskými hasiči a dalšími organizacemi. Spolupodílí

me se na aktivitách jednotlivých oddělení. Například při Dni dětské onkologie přišli za dětmi i někteří naši olympionici. Oblíbená jsou vystoupení v Teyschlově hale v nemocnici, kdy pacienti se svým vystoupením navštívili například studenti konzervatoře, pěvecké sbory základních škol, Divadlo „V“ na Mikuláše a další. Pravidelně právě na Mikuláše přicházejí za dětmi i studenti LF MU, kteří mezi sebou uspořádají sbírku a mezi děti ji rozdělí. Velkou akcí bývá MDD, který probíhá v areálu nemocnice. Kromě běžných stanovišť, kde se hádá, luští, maluje a tvoří, přicházejí zástupci ZOO Brno s různými zvířaty, která jsou kontaktní a dětem vykouzlí úsměv na tváři. Máme radost, že můžeme hospitalizované děti rozptýlit.

Jako mateřská a základní škola pracujeme se stejným rozpočtem jako běžné školy. Jsme potěšeni, že i díky sponzorům si můžeme dovolit pořídit našim pacientům nákladnější věci, podporovat u hospitalizovaných dětí kreativitu, logické uvažování, strategické myšlení a digitální gramotnost.“

Dát o sobě vědět

Škola již léta vydává svůj nástěnný kalendář, do kterého obrázky vytvářejí hospitalizované děti.

„Loni jsme měli jako hlavní téma Svět pod hladinou, letos to jsou Květiny jako dárek k narozeninám. Škola totiž bude sedmdesát let.“

Ilustrace vytvářely děti na všech odděleních. Bylo pak nelehkým úkolem vybrat dvanáct kreseb, maleb, koláží tak, aby se prezentovala všechna oddělení. Každá květina nese nejen podpis autora, jeho věk a oddělení, na kterém čas v nemocnici strávil. Je k ní připojeno také přání škole k narozeninám některého z malých pacientů. Když je vidíte napsaná dětskou rukou, uvědomujete si, co všechno pro ně zdejší škola znamená. „Čas prožít v nemocnici je ▶

díky vaší škole příjemný a užitečný. Odnášíme si do života spoustu užitečných informací... Škole při nemocnici přeji, aby měla hodně spokojených žáků. MY JSME TADY SPOKOJENÍ BYLI!"

Na prvních listech kalendáře najdete kromě úvodního slova ředitelka Markéty Olbertové letos výjimečně i portréty všech zaměstnanců školy. Každá učitelka a vychovatelka připojila ke své fotografii, jak vnímá svůj vztah ke škole – buď vlastními slovy, nebo si „půjčila“ citát někoho výjimečného. Na posledním listu kalendáře pak najdete společnou fotku celého pedagogického sboru a canisterapeutického psa jedné učitelky, která svůj profesní život zasvětila práci na Klinice dětské onkologie. Její retrívr Chelsea pomáhá svou přítomností desítkám dětských pacientů.

Snímek doplňuje citát: *Tam, kde lidé táhnou za jeden provaz, se i nemožné stává možným.*

„U nás se dost potlačuje, kdo má jakou kvalifikaci – mateřská škola, základní, školní družina – na oddělení spolupracujeme. Nemáme velké prostory. Za některými dětmi chodíme k lůžku, jinde můžeme být u stolu na pokoji. Některé děti můžou přijít do improvizované výtvarné dílny. Když jsou tam děti věkově promíchané, prostě pracujeme společně tak, aby se každé dítě rozvíjelo v tom, co je mu blízké a co ho naplňuje.“

Znáte se

Nedávno se sešla Markéta Olbertová s Ivo Rovným, ředitelem Fakultní nemocnice Brno, aby uzavřeli memorandum o spolupráci.

„Sídíme v jedné budově, lékaři, zdravotníci i pedagogičtí pracovníci. Naše pracovní povinnosti se prolínají. Jde o to, abychom navzájem poznali svoji práci a spolupracovali, aby ostatní zaměstnanci věděli, co dělá škola, i to, co bychom my mohli nabídnout nemocnici.“

Velmi si cením práce našich učitelek a vychovatelek. Jejich práce není snadná a určitě není jenom o učení. Vidíte děti, které jsou bolavé, s vážnou diagnózou, apatické, a přesto se učitelce podaří s dítětem navázat kontakt, mluvit s ním, podpořit ho a přivést ho k aktivitě. To jen tak někdo neumí.“

Ze všech stran slyšíme, jak obtížné je kolikrát najít pro školu nového učitele. Ve škole při nemocnici nestačí „pouhá“ odbornost.

„Důležitá je empatie, úsměv, energie, která z vás vychází, pohoda, důvěryhodnost a síla osobnosti.“

Ještě jednoho problému se Markéta Olbertová dotkla.

„Děti od nás neodcházejí rovnou do své školy. Nějakou dobu, někdy poměrně dlouhou, ještě tráví v domácí péči. Do budoucna by se mi líbilo, kdybychom je poté, co od nás odejdou, mohli učit online. Teď to nejde, po propuštění z nemocnice už nejsou našimi žáky. Nevím, jestli je po dobu domácí péče online vyučují jejich kmenové školy, jestli na to mají personální kapacity. Tohle je otevřené téma. Rodiče však o to projevili zájem. Ne všichni jsou schopni se se svými dětmi učit, ne všichni na to mají čas a vzdělání. Uvítali by, kdybychom jim pomohli. Děti nás znají, my známe je. Ale možná předbíhám čas.“

Myslím, že to vůbec není špatný nápad. Třeba se ujme a bude ku pomoci všem, kdo o děti pečují.

*Vážení čtenáři,
přejeme vám Vánoce plné
pohody, času na blízké
a radost ze svátečních
i obyčejných chvil.*

Váše redakce Učitelských novin